

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“КУЛЬТУРА ТА ДУХОВНО-РЕЛІГІЙНІ ТРАДИЦІЇ
КРАЇН СВІТУ”
(для бакалаврів)

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2010

МАУП

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Яким би визначенням релігії та культури ми не користувалися, безперечним є те, що релігія — один із центральних компонентів культури протягом тисячоліть. Незважаючи на процеси секуляризації, які посилювалися з епохи Відродження, релігійний вплив на культуру зберігається, виявляється навіть у запереченні релігії, спробах побудувати духовність на безрелігійній основі, руйнуючи традиційні святині. Не випадковим є те, що в Енциклопедичному словнику Брокгауза і Ефрона початку ХХ ст. “духовне” ототожнюється з “релігійним”, а “традиція” як “передання” — передусім з церковною та юридичною сферами. Це допомагає нам виявити генезис понять, які здаються самозрозумілими. Навчальна програма передбачає розкриття духовно-релігійних традицій як феномена, який відіграє ключову роль у функціонуванні та розвитку культури. На відміну від курсу релігієзнавства, у якому викладення матеріалу відбувається у відповідності із аналізом форм релігійного життя, типологією релігій, у даній структурі курсу віддається перевага розкриттю присутності духовно-релігійних традицій у різних регіонах світу. Стародавні релігії розглядаються у межах регіонів, де їх пам’ятки нині існують. На відміну від курсу культурології, явища культури у даному курсі розглядаються перш за все у зв’язку з духовно-релігійними традиціями, при цьому акцент робиться на присутності традицій минулого у сучасному культурному житті. Тенденція методологічного домінування у розгляді соціокультурних явищ принципу економічного детермінізму, яка панувала у недавні часи, виглядає зараз занадто вузькою. У контексті постіндустріального суспільства саме духовні та релігійні проблеми набувають першорядного, ключового значення як потужні фактори соціального розвитку.

Відомий культуролог Г. С. Кнабе виявляє у культурі два рухи: один — “вгору”, до відволікання від повсякденності пересічної людини, до узагальнення життєвої практики людей у певних ідеях та образах, у філософії, науці, мистецтві, освіті, теоретичному пізнанні — та рух “вниз”, до самої цієї практики, до регуляторів повсякденного існування — звичкам, смакам, усталеним стереотипам поведінки, моди, побуту. Отже, культура пов’язана як із спеціалізованими сферами людського буття, так і з його неспеціалізованим шаром. У різних формах виявляють себе і духовно-релігійні традиції, відповідно “вгорі” й “вниз” культури, на різних етапах розвитку суспільства.

Підготовлено доцентом кафедри філософії *А. І. Кретовим*

Затверджено на засіданні кафедри філософії (протокол № 16 від 17.09. 08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Кретов А. І. Навчальна програма дисципліни “Культура та духовно-релігійні традиції країн світу”(для бакалаврів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. — 26 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Культура та духовно-релігійні традиції країн світу”, питання для самоконтролю, теми контрольних робіт, а також список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2010
- © ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2010

Освоєння духовних надбань різних країн світу, пошуки у них того, що відповідає сучасним завданням, є необхідною умовою суспільного прогресу, вдосконалення особистості. Засвоєння культурних надбань минулого, й передусім духовно-релігійних традицій, виконує інтегруючу функцію у життєдіяльності кожного суспільства, гармонізує буття людей, пробуджує в них потребу в осягненні світу як цілісності. Українському суспільству вкрай необхідні певні орієнтири в осмисленні традиціоналістських та інноваційних аспектів соціального розвитку. З одного боку, необхідне глибоке засвоєння культурної спадщини, з іншого – вміння вийти за межі звичних стереотипів та упереджень. Зіставлення цінностей минулого та сучасності розкриває їхню культурну динаміку. У критичний момент історико-культурного розвитку, коли не окремі країни, а людство в цілому стоїть перед викликом глобальних проблем, необхідний погляд у минуле, глибоке осмислення духовно-релігійних традицій. Важливою проблемою в епоху значних культурних змін є міжкультурна взаємодія, еволюція окремих культур та їх залучення до орбіти загальносвітової культури.

Мета курсу – дати студентам уявлення про інтегруючу, зберігаючу, адаптивну й креативну роль духовно-релігійних традицій у бутті культури країн певних регіонів, дати можливість виявити єдність та різноманітність культур світу. Це має велике значення у вихованні світогляду та духовності особистості, у формуванні настанов до діяльності, необхідних для оновлення нашого суспільства.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“КУЛЬТУРА ТА ДУХОВНО-РЕЛІГІЙНІ ТРАДИЦІЇ
КРАЇН СВІТУ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми	Лекції (годин)	Семенари (годин)	Самостійна робота
1	2	3	4	5
1	Змістовий модуль I. Теоретико-методологічний аналіз проблеми культурного впливу духовно-релігійних традицій Духовно-релігійні традиції культури сучасного світу та їхнє наукове осмислення.	2	2	2
2	Змістовий модуль II. Проблеми духовно-релігійних традицій у культурах країн Азії та Африки Культура та духовно-релігійні традиції країн Екваторіальної Африки	2	2	
3	Культура Індії у контексті духовно-релігійних традицій	2	2	
4	Культура Китаю у контексті духовно-релігійних традицій	2	2	
5	Культура Японії у контексті духовно-релігійних традицій	2	2	
6	Своєрідність релігії та духовності культур Близького Сходу та Північної Африки, витоки та духовно-релігійні традиції арабо-мусульманської цивілізації	2	2	2

1	2	3	4	5
	Змістовий модуль III. Проблеми духовно-релігійних традицій у країнах Європи та Америки. Феномен кочовиків Євразії			
7	Духовно-релігійні традиції країн Американського континенту	2	1	2
8	Культура та духовно-релігійні традиції країн європейського Заходу	2	4	12
9	Духовно-релігійні корені слов'янської культури	2	4	16
10	Культура кочовиків Євразії в контексті духовно-релігійних традицій	2	2	16
Разом годин: 108				

**ЗМІСТ
дисципліни
“КУЛЬТУРА ТА ДУХОВНО-РЕЛІГІЙНІ ТРАДИЦІЇ
КРАЇН СВІТУ”**

Змістовий модуль I. Теоретико-методологічний аналіз проблеми культурного впливу духовно-релігійних традицій

Тема 1. Духовно-релігійні традиції у культурі сучасного світу та їх наукове осмислення

Співвідношення понять “культура”, “релігія”, “духовність”, “традиція”. Різноманітність понять “культура” та “релігія”, наявність “спільного знаменника”. Поняття сакрального. М. Еліаде про дуалізм сакрального та профанного. Сакральне як багатомірне, поліморфне, системне і цілісне явище. Символічний код сакрального у різних культурах. Вплив релігії на формування певних соціокультурних типів (пророк, жрець, цар). Сакралізація, її основні ознаки. Сакралізація простору, часу, знання, природно-космічного порядку. М. Вебер про типологію релігійного ставлення до світу. Роль релігії у збереженні та зміні традицій. Релігія та мова. Вплив релігії на спосіб життя людей і спеціалізовані форми культурної діяльності. Фактори впливу

на роль релігії в сучасному світі. Секуляризація та її складові (вплив науки, світська держава, урбанізація, глобалізація). Д. Белл, М. Бердяєв, К. Доусон, П. Сорокін, П. Тілліх, А. Тойнбі, М. Шелер, К. Юнг про роль релігії у відродженні культури та традицій. Основні тенденції розвитку релігії у XIX–XX ст. Завдання адаптації до сучасних змін: реформатори та консерватори у релігійній сфері. Основні епохи в історії християнства. Посткостянтинівська ера. Фундаменталізм та радикалізм. Нові тенденції в сучасному християнстві. Географія релігій. Культурні регіони.

Література: основна [18; 21; 43; 46; 47; 49; 55(I); 62; 69];
інтернет [1];
додаткова [5; 6; 12; 15; 40]

Змістовий модуль II. Проблеми духовно-релігійних традицій у культурах країн Азії та Африки

Тема 2. Культура та духовно-релігійні традиції країн Екваторіальної Африки

Вплив природно географічних умов на формування специфіки традиційних африканських культур. Європейська колонізація та її наслідки для африканського континенту. Традиційні релігії Африки, їхні форми: фетишизм, тотемізм, анімізм, культ предків. Ведівство та чародійство. Полідемонічні релігії. Політеїстичні релігії. Релігії зулу, йоруба. Магія вуду. Синкретичні релігії як наслідок взаємодії цивілізацій. Афро-християнство та чорний іслам. Кінбангізм. Релігійні традиції та своєрідність африканського мистецтва: маски, скульптура, архітектура племен. Спадщина стародавніх африканських культур. Культури Нок, Іфе. Культури Беніну та Дагомеї. Спадщина африканських культур та її внесок у скарбницю світової культури. Африканські духовно-релігійні традиції та виклик сучасних тенденцій світового розвитку.

Література: основна [2; 12; 16; 18; 25; 35; 43; 47; 53; 56];
інтернет [6; 7];
додаткова [15; 40; 41; 56; 57; 70]

Тема 3. Культура Індії у контексті духовно-релігійних традицій

Природно-географічні умови та їх вплив на індійську культуру. Харапська цивілізація. Консерватизм традицій. Завоювання аріїв. Імперія Маур'їв. Феномен Ашоки: релігійно-моральний месіанізм.

Ведична релігія. Повсякденне життя, мораль та система варн. “Релігії міфів” та їх відмінність від “релігій книги”. Еволюція брахманізму. Індуїзм, джайнізм. Триумф буддизму та причини його занепаду в Індії. Виклик ісламу. Сикхізм. Вплив релігії на давньоіндійську філософію та науку. Релігійно-міфологічні сюжети та символи у давньоіндійському мистецтві. Фрески печер Аджанти. Скальні храми Еллори. Рух ненасильства в Індії, його духовно-релігійні корені та внесок у світову політичну культуру. Махатма Ганді. Внесок Індії у світову культуру.

Література: основна [1; 9; 11; 18; 21; 24; 31; 35; 46; 49; 56; 57];
інтернет [5; 6];
додаткова [8; 9; 15; 38; 41; 43]

Тема 4. Культура Китаю у контексті духовно-релігійних традицій

Своєрідність китайської культури. Деміфологізація ритуалу та етики у традиційному Китаї. Культ неба. Даосизм. Даоські шляхи до довголіття й безсмертя. Вплив даосизму на розвиток науки та техніки. Протистояння конфуціанства та легізму у політичній культурі Китаю. Китайська соціальна утопія, її духовно-релігійні корені. Буддизм у китайській духовній традиції. Чань-буддизм. Єдність каліграфії, поезії та живопису у китайському мистецтві. Культ вченості у традиційному Китаї. Великий шовковий шлях. Європейські запозичення китайських винаходів. Науково-технічне лідерство Китаю в епоху Середньовіччя. Китайські традиції, їх руйнування та збереження у контексті проблем суспільно-політичної модернізації суспільства. Наслідки руйнування духовно-релігійних традицій у Індокитаї: трагедія Кампучії.

Література: основна [4; 9; 18; 21; 24; 25; 32; 35; 47];
інтернет [5; 6];
додаткова [1; 2; 11; 16; 23; 28; 41; 58]

Тема 5. Культура Японії у контексті духовно-релігійних традицій

Унікальність географічного становища Японії та шляхи засвоєння нею спадщини азійських і європейських культур. Вплив буддизму та конфуціанства на становлення японської державності. Епоха Хейан (VIII–XII ст.) Закони Тайхо. Епоха Камакура. Дзен-буддизм та етика самураїв. Кодекс бусидо. Епоха Мейдзі (1867–1912). Значення духовно-релігійних традицій для створення оптимального соціокультурного середовища модернізації. Синкретизм буддизму та

синтоїзму. Синтоїзм, його вплив на спосіб життя японців. Династійний, храмовий та домашній синто. Стародавні релігійні вірування. Традиціоналізм. Ю. Місіма. Духовно-релігійні основи японського мистецтва. Поезія, живопис, театр. Естетика повсякденного оточення. Виклики XXI ст. та духовні протиріччя японського суспільства.

Література: основна [3; 13; 25; 35; 37; 43; 47; 50; 56];
інтернет [1; 3; 5; 6];
додаткова [7; 25]

Тема 6. Своєрідність релігії та духовності культур Близького Сходу та Північної Африки, витоки та духовно-релігійні традиції арабо-мусульманської цивілізації

Близький Схід як колыска стародавніх цивілізацій. Духовно-релігійні традиції Месопотамії. Витоки Біблії у епічних текстах Шумеру. Поема про Гільгамеша. Стародавній Єгипет. Уявлення про потойбічний світ та посмертне воздаяння. Міф про Осіріса: культ богів, що помирають та воскресають у землеробських цивілізаціях. “Книга мертвих”. Реформи Ехнатона та перша спроба монотеїзму. Зороастризм в Ірані. Світ як арена боротьби добра та зла. Ідея Спасителя. Пам’ятки еліністичної епохи на території Близького Сходу. Релігія іудаїзму як перша монотеїстична релігія. Початковий період іудаїзму, епоха першого та другого храмів. Рабиністичний іудаїзм. Запис усної традиції. Поширення іудаїзму. Принципи Маймоніда. Каббала. Мессіанські течії в іудаїзмі в Новий час та у сучасну епоху, національна ідентифікація. Біблійні традиції у світових релігіях.

Соціокультурні та духовні витоки ісламу. Традиції іудаїзму та християнства в ісламі. Напрями в ісламі: сунізм, шиїзм, суфізм. Формування світової мусульманської спільності. Розквіт арабо-мусульманської культури у IX–XII ст. у контексті духовно-релігійних традицій. Арабська наука. Пошук утопічних ідеалів. Арабо-мусульманська культура як посередник у переданні Західній Європі спадщини стародавніх цивілізацій (Стародавнього Сходу, античної Греції, Візантії). Література, мистецтво, архітектура як втілення духовно-релігійних ідей. Віровчення та спосіб життя мусульманських народів. Шаріат. Внесок країн ісламу у світову культуру.

Література: основна [9; 14; 21; 27; 29; 34; 35; 43; 46; 47; 55; 56];
інтернет [5; 6];
додаткова [4; 7; 12; 17; 18; 21; 22]

Змістовий модуль III. Проблеми духовно-релігійних традицій у країнах Європи та Америки. Феномен кочовиків Євразії

Тема 7. Духовно-релігійні традиції країн Американського континенту

Світ традиційної культури і духовно-релігійних традицій північноамериканських індіанців. Колонізація Заходу, доля індіанців. Сучасні резервації та збереження традиційного способу життя. Еміграція пуритан у XVII ст. з Англії до Америки. Менталітет протестантизму та його значення для формування сучасної американської культури. Аболіціоністський рух, роль у ньому релігійних факторів. Мартін Лютер Кінг. Поширення нових релігійних течій. Мормони. Свідки Єгови. Католицизм у Північній Америці. Вплив релігійних поглядів на спосіб життя. Фундаменталістські тенденції у американському протестантизмі. Молодіжні рухи 60-х років XX ст., їхня ідейна основа. Сектантська небезпека. Трагедія у Гайані.

Мультикультуралізм і глобалізація у американській культурі, у загальносвітовому контексті. Духовно-релігійні традиції та сучасна американська масова культура (кінематограф, белетристика, естрада).

Мезоамериканські духовно-релігійні традиції в контексті культури. Цивілізації доколумбової Америки: проблема походження. Космогонічні уявлення мезоамериканських культур. Світові катастрофи. Міста-держави майя. Календар. Мистецтво та ритуал. Жертвоприношення. Релігія та наукові знання. Уявлення про потойбічний світ. Імперія ацтеків. Міф про Кетцалькоатля. Релігійна картина світу та ієрархічна структура імперії інків. Геліоцентрична релігійна система. Функції золота. Іспано-португальська колонізація та загибель традиційних культур. Формування сучасної латиноамериканської специфіки. Поєднання католицизму та місцевих вірувань. Вплив естетики доколумбових традицій на сучасне монументальне мистецтво Латинської Америки. Феномен латиноамериканської літератури на перетині духовно-релігійних традицій. Новітні течії у латиноамериканському католицизмі. “Теологія визволення”.

Література [18; 25; 31; 35; 43; 49; 56; 64; 66];
інтернет [6];
додаткова [1; 7; 19; 25; 41; 47]

Тема 8. Культура та духовно-релігійні традиції країн європейського Заходу

Різноманітність релігійних традицій європейських народів. Язичництво. Іудео-християнська традиція та витоки європейської культури. Антична складова культури Європи. С. Аверінцев про “рефлексивний традиціоналізм”, О. Михайлов про “міфориторичну культуру” як форми існування європейської духовної традиції. Візантійська духовно-релігійна традиція як ланка між античністю та Середньовіччям. Католицька церква, її роль у формуванні освіти, духовної культури та способу життя європейських народів. Папство та імперська ідея у формуванні західноєвропейського духовно-релігійного та соціокультурного простору. Християнський світ та проблема єдиної Європи. Ченецтво. Орден єзуїтів. Двовір'я. Єресі. Інквізиція. Хрестові походи: Захід проти мусульманства та православного Сходу. Приклади мирного співіснування культур і релігій на півдні Італії в епоху Середньовіччя. Реформація та її культурне значення у житті Європи. Протестантська етика і розвиток капіталізму у Європі. Зміни у повсякденному житті. Перетворені форми європейської духовно-релігійної традиції у контексті виклику секуляризації та атеїзму.

Література: основна [6; 15; 17; 18; 19; 25; 30; 36; 41; 55];
інтернет [1; 4; 6];
додаткова [12; 15; 25; 27; 32; 33; 36; 52; 53; 68; 75; 76]

Тема 9. Духовно-релігійні корені слов'янської культури

Проблема витоків слов'янської спільності у сучасній науці. Стародавні слов'янські культури, вірування та спосіб життя. Своєрідність язичництва слов'ян.

Особливості прийняття християнства слов'янськими народами. Православ'я у Київській та Литовській Русі. Феномен Бориса і Гліба. Духовно-культурне значення християнської релігії та церкви. Відповідь на виклик католицизму. Іван Вишенський. Костянтин Острозький. Петро Могила. Православ'я та греко-католицизм у формуванні української національної ідентичності. Доля православ'я у Росії. Концепція “Третього Риму”. Роль України у модернізаційному проекті російського самодержавства. Слов'янофільство та західництво. Кирило-Мефодіївське товариство. Феномен інтелігенції та секуляризаційні процеси у суспільстві та культурі.

Постать поета в Україні, Росії, Польщі, інших слов'янських країнах, її духовно-релігійні корені. Література та мистецтво, їх роль у національному самоусвідомленні та захисті духовних цінностей. Внесок слов'янства у світову культуру. Трагічні протиріччя тоталітарної та посттоталітарної доби, проблема відродження духовно-релігійних традицій.

Література: основна [5; 10; 15; 21–23; 28;32; 34; 40; 44; 45; 51; 59; 61; 68; 72];
інтернет [1; 6];
додаткова [1; 7; 32; 41; 43; 72; 75]

Тема 10. Культура кочовиків Євразії в контексті духовно-релігійних традицій

Протистояння цивілізацій землеробів та кочовиків. Образ “варварів” у свідомості осілих народів. Основні ознаки кочового світу, внутрішня логіка та доцільність його існування. Загальні закономірності зміни моделей кочового життя. Релігія, побут, обряди хунну та монголів. Імперія хунну та Китай. Скіфська цивілізація. Походження суспільної ієрархії згідно із скіфською моделлю світу. Велика Скіфія. Племінний союз гуннів. Доля степових держав та об'єднань. Чингісхан та його імперія. Ставлення монголів до релігії. Євразійство та пошуки російської ідентичності на противагу слов'янофільству.

Література: основна [9; 14; 25; 32; 33; 43; 47; 55; 56];
інтернет [6];
додаткова [1; 25; 72; 73]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Сутність релігії як сфери духовного життя людини.
2. Співвідношення понять “релігія” та “духовність”.
3. Етимологія понять “традиція” та “духовність”, її зв'язок з релігією.
4. Причини сакралізаційних та секуляризаційних процесів у культурі.
5. Історичні типи релігій.
6. Традиція та модернізація у розвитку культури: єдність та протиріччя.

7. Фундаменталізм та радикалізм у розвитку релігії XIX–XX ст.
8. Поширення релігій на різні регіони планети.
9. Поняття міфу та його значення у розвитку релігій.
10. Уявлення про час у традиційній африканській культурі.
11. Персонажі африканського релігійного життя.
12. Культ пращурів у традиційній африканській культурі та його вплив на повсякденне життя африканців.
13. Специфіка релігій зулу та йоруба.
14. Негативний вплив “євроцентричного” розуміння модернізації на долі африканських народів.
15. Наслідки колонізації та работоргівлі для життя африканських народів.
16. Вплив африканської культури на світовий культурний простір.
17. Синкретичні релігійні культури Африки, їх витоки.
18. Світові релігії на африканському континенті.
19. Духовно-релігійні традиції та проблеми цивілізаційного відставання африканського суспільства.
20. Вплив природно-географічних умов Індостану на індійську культуру.
21. Індія до завоювання аріїв. Ознаки спадковості індійських духовно-релігійних традицій протягом тисячоліть.
22. Система варн, її релігійне освячення та вплив на повсякденне життя.
23. Буддизм і джайнізм в Індії. Їх вплив на еволюцію давньоіндійських вірувань.
24. Індуїзм та сучасна національна індійська ідентичність.
25. Духовно-релігійні корені руху ненасильства в Індії. Махатма Ганді.
26. Духовно-релігійна традиція Індії у філософії, науці, мистецтві.
27. Зусилля індійських культурних діячів із поєднання традицій Сходу та Заходу.
28. Внесок Індії у світову культуру.
29. Вплив конфуціанства на духовну традицію Китаю. Етична орієнтованість конфуціанства.
30. Вплив даосизму на світосприйняття китайців, китайське мистецтво.
31. Трансформація буддистської традиції у Китаї. Чань-буддизм.
32. Буддизм в Індокитаї. Трагедія руйнування традицій: Кампучія.

33. Своєрідність китайського мистецтва: триєдність каліграфії, поезії та живопису.
34. Китайські традиції в контексті проблем суспільно-політичної модернізації суспільства.
35. Здобутки китайської культури та Захід.
36. Вплив природно-географічних умов Японії на формування її духовно-релігійних традицій.
37. Формування традиції синто у зв'язку з буддизмом та конфуціанством.
38. Кодекс самураїв та його витоки. Духовно-релігійні традиції та мілітаризм у XIX–XX ст.
39. Протиріччя духовно-релігійних традицій Японії та реалії XXI ст.
40. Релігії стародавніх цивілізацій Месопотамії та Єгипту в контексті сучасних арабо-мусульманських культур.
41. Соціокультурні та духовні витоки ісламу. Особа Мухаммеда.
42. Духовно-культурні основи єдності ісламського світу.
43. Основні напрямки в ісламі (сунізм, шіїзм, суфізм) та їх співвідношення із способом життя мусульман.
44. Шаріат: традиції та новації.
45. Іудаїзм, його вплив на духовно-релігійні традиції різних культур.
46. Духовно-релігійні традиції північноамериканських індіанців: історія та сучасність.
47. Колонізація Заходу та доля культурних традицій північноамериканських індіанців.
48. Протестантський месіанізм, його значення у формуванні сучасної американської ментальності та культури.
49. Християнський фундаменталізм, неохристиянські секти у житті сучасної Північної Америки.
50. Релігія мормонів у контексті духовно-релігійних традицій Північної Америки.
51. Афро-американські традиції у культурі США.
52. Кінематограф та образ американської культури в сучасному світі.
53. Традиційні культури Південної та Центральної Америки. Ацтеки, інки, ольмеки.

54. Наслідки іспано-португальської колонізації для традиційних культур Мезоамерики.
55. Католицизм та традиційна культура Латинської Америки. “Теологія визволення”.
56. Латиноамериканський літературний феномен у світовому контексті.
57. Дохристиянські релігійні традиції у житті європейських народів. Неоязичництво.
58. Римська імперія та її вплив на європейську цивілізацію.
59. Католицька церква, її роль у формуванні освіти, духовної культури та способу життя європейських народів.
60. Відповідь католицької церкви на сучасні культурно-світоглядні та суспільно-політичні проблеми.
61. Культурне значення реформації у житті Європи. Протестантська етика й розвиток капіталізму в Європі.
62. Секуляризація та атеїзм у Європі, проблема духовно-релігійного відродження.
63. Походження слов'янства, його язичницькі традиції.
64. Християнство у Київській Русі. Духовно-культурне значення християнської релігії та церкви.
65. Православ'я та греко-католицизм у формуванні української нації: проблема співвідношення.
66. Слов'янофільство як вияв духовно-релігійної самобутності.
67. Християнський месіанізм у слов'янських народів та його вияв у художній творчості.
68. Проблема подолання наслідків тоталітаризму у слов'янських народів та відродження духовно-релігійних традицій.
69. Скіфська цивілізація. Велика Скіфія та її роль у житті України.
70. Спадщина кочових культур та її вплив на долю слов'янських народів.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Проблема співвідношення релігії та культури.
2. Поняття “традиція”.
3. Проблема визначення поняття “релігія”.
4. Еволюція поняття “духовність” в історії європейської культури.

5. Міф і релігія: проблема співвідношення.
6. Сакральні мови в історії релігії та культури.
7. Дуалізм сакрального та профанного в історії культури (за М. Еліаде).
8. Культ “Верховної істоти” в епоху Французької революції.
9. “Перетворені форми” релігійної традиції у XX ст.
10. Тотемізм у релігіях Австралії.
11. Фетишизм у релігіях Африки.
12. Синкретичні релігійні культури Африки.
13. Шаман як постать первісних релігій.
14. Вплив традиційних релігій на соціокультурні процеси сучасної Африки.
15. Традиційні індуїстські свята та обряди.
16. Індійська йога та релігія.
17. Рух хіндуїзму у політичній культурі сучасної Індії.
18. Мистецтво і релігія.
19. Проблема релігійного обґрунтування моралі.
20. Давньоіндійський епос.
21. Співіснування релігій на китайському ґрунті, їх вплив на традиційний спосіб життя.
22. Конфуціанство та його вплив на спосіб життя китайців.
23. Китайські різновиди буддизму.
24. Диктатура “червоних кхмерів” та руйнування духовно-релігійних традицій Кампучії.
25. Сучасне індійське кіно в контексті збереження національної ідентичності.
26. Індія і Китай: співвідношення традицій та модернізації у культурі XX ст.
27. Синтоїзм та ділова етика японців.
28. Роль протестантизму у формуванні північноамериканської ідентичності.
29. “Кирило-Мефодіївське товариство” та його програма слов’янського відродження.
30. Постать поета у слов’янському відродженні XIX ст. та її духовно-релігійні корені.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Альбедиль М.* Индуизм. Главная религия Индии. — СПб.: Питер, 2006. — 208 с.
2. *Андреев И. Л.* Тамтам сзывает посвященных (тайные ритуальные общества Африки как продукт эволюции гендерных отношений) // Вопр. философии. — 2000. — № 6. — С.48–70.
3. *Берндт Ю.* Лики Японии. — М.: Наука, 1988.
4. *Бертронг Д. и Э.* Конфуцианство: Пер. с англ. — М.: ФАИР-ПРЕСС, 2004. — 304 с.
5. *Бондаренко В. Д.* Современное православие: тенденции эволюции. — Симферополь: Таврия, 1989. — 176 с.
6. *Браун П.* Тіло і суспільство. Чоловіки, жінки і сексуальне зречення в ранньому християнстві. — К.: Мегатайт, 2003. — 520 с.
7. *Біблія* (будь-яке видання).
8. *Будон Ринчендуб.* История буддизма (Индия и Тибет): Пер. с тибет. — СПб.: Евразия, 1999. — 336 с.
9. *Васильев Л. С.* История религий Востока. — Ростов н/Д: Феникс, 1999. — 426 с.
10. *Виноградова Л. Н.* Народная демонология и мифо-ритуальная традиция славян. — М.: Индрик, 2000. — 432 с.
11. *Вихневич В. Л.* Иудаизм. — СПб.: Питер, 2006. — 224 с.
12. *Востокова Е.* Неизвестная Африка. От древности до наших дней. — Ростов н/Д, 2005. — 248 с.
13. *Востокова А.* Страна Восходящего солнца. От древности до наших дней. — Ростов н/Д: Феникс, 2005. — 256 с.
14. *Гачев Г.* Национальные образы мира. Центральная Азия: Казахстан, Киргизия. Космос Ислама (интеллектуальное путешествие). — М.: Издат. сервис, 2002. — 784 с.
15. *Головащенко С.* Біблієзнавство: Вступ. курс. — К.: Либідь, 2001. — 492 с.
16. *Диксон О.* Шаманские учения клана Ворона. История, теория и практика коренных шаманских традиций. — М.: Рефл. Бук, 2000.
17. *Душин О. Э.* Исповедь и совесть в западноевропейской культуре XIII–XVI вв. — СПб., 2005. — 156 с.
18. *Ершов А. А.* Религиоведение. — К.: МАУП, 2003.

19. *Зелинский Ф. Ф.* Эллинская религия. — Минск: Эконом-пресс, 2003. — 330 с.
20. *Індія: давнина і сучасність= India: Antiquity and Modernity:* Зб. наук. пр. — Вип. 1. — К.: Міленіум, 2003. — 220 с.
21. *Історія світової культури: Культурні регіони:* Навч. посіб. / Кер. авт. кол. Л. Т. Левчук. — 3-тє вид., перероб. і допов. — К.: Либідь, 2000. — 520 с.
22. *Історія української культури: Зб. матеріалів і док.* / Упоряд. Б. І. Білик, Ю. А. Горбань, Я. С. Калакура та ін. — К.: Вища шк., 2000. — 607 с.
23. *Здіорук С. І.* Суспільно-релігійні відносини: виклики України XXI ст.: Монографія. — К.: Знання України, 2005. — 552 с.
24. *Категорії буддистської культури.* — СПб., 2000. — 316 с.
25. *Кислюк К. В., Кучер О. М.* Релігієзнавство: Підручник. — К., 1997.
26. *Ковальчук Н. Д.* Символічний лад української літератури. — К.: Знання України, 2002. — 161 с.
27. *Коран:* Пер. с араб. — М., 1990.
28. *Кормич Л. І., Багацький В. В.* Культурологія (історія і теорія світової культури ХХ ст.): Навч. посіб. — 3-тє вид. — Харків: Одісей, 2004. — 304 с.
29. *Коростовцев М. А.* Религия Древнего Египта. — СПб., 2000. — 464 с.
30. *Ле Гофф Ж.* Средневековый мир вообразяемого / Ред. С. К. Цатуровой; Пер. с фр. — М.: Прогресс, 2001. — 440 с.
31. *Львова Е. П., Кабкова Е. П., Некрасова Л. М.* Мировая художественная культура. От зарождения до XVII века (Очерки истории) — СПб.: Питер, 2006. — 416 с.
32. *Людство і віра.* — Т. 1, 2 / Упоряд. Г. В. Щокін. — К., 2002.
33. *Максуд Р.* Ислам: Пер. с англ. — М.: ФАИР-ПРЕСС, 1999. — 304 с.
34. *Мень А.* История религии. Пути христианства: В 2 кн. — Кн. 2. — М.: Форум; Инфра-М, 2000. — 224 с.
35. *Миропольська Н. Є., Белкіна Е. В., Онищенко О. І.* Художня культура світу. Арабо-мусульманський, Африканський, Індійський, Далекосхідний, Латиноамериканський, Північноамериканський культурні регіони. — К.: Вища шк., 2003. — 192 с.
36. *Миропольська Н. Є., Белкіна Е. В., Онищенко О. І.* Художня культура світу. Європейський культурний регіон. — К.: Вища шк., 2001. — 192 с.
37. *Молодяков В.* Японская цивилизация в глобализирующемся мире // Мировая экономика и междунар. отношения. — 2005. — № 3. — С. 71–78.
38. *Накорчевский А. А.* Синто. — СПб., 2003.
39. *Неретина С., Огурицов А.* Время культуры. — СПб., 2000.
40. *Образ Христа в українській культурі / В. С. Горський, Ю. І. Сватко, О. Б. Киричок та ін.* — 2-ге вид. — К.: Академія, 2003. — 200 с.
41. *Ониас Р.* На коленах богов. Истоки европейской мысли о душе, разуме, теле, времени, мире и судьбе. — М.: Прогресс-традиция, 1999. — 592 с.
42. *Ошо Будда:* его жизнь и учение: Пер. с англ. — М.: АСТ, 2004. — 144 с.
43. *Павлов С. В., Мезенцев К. В.* Географія релігій. — К., 1998.
44. *Панарин А. С.* Православная цивилизация в глобальном мире. — М.: Алгоритм, 2002. — 496 с.
45. *Петрик В. М., Сьомін С. В., Ліхтенштейн Є. В., Грінько В. В., Остроухов В. В.* Нетрадиційні релігійні та містичні культури України: Навч. посіб.. — К.: Росава, 2003. — 335 с.
46. *Пилкінгтон С. М.* Иудаизм: Пер. с англ. — М.: ФАИР-ПРЕСС, 2000. — 400 с.
47. *Полікарпов В. С.* Лекції з історії світової культури: Навч. посіб. — 6-тє вид., стер. — К.: Знання, 2006. — 359 с.
48. *Попович М. В.* Нарис історії культури України. — К.: АртЕк, 1999. — 728 с.
49. *Религии мира:* справ.-метод. пособие/ Автор-сост. Г. В. Щєкин. — К.: МАУП, 1995. — 68 с.
50. *Религиоведение:* Хрестоматия / Авт.-сост. П. И. Костюкович. — Минск: Новое знание, 2000. — 480 с.
51. *Романенко Ю. В.* Проблеми соціально-психологічного впливу американізму на українську психокультуру: Навч. посіб. — К.: Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2001. — 127 с.
52. *Рубель В. А.* Японська цивілізація: традиційне суспільство і державність. — К.: Аквілон-Прес, 1997. — 256 с.

53. *Рашковский Е.* Тропическая Африка: земля отчаяния, земля надежды // *Мировая экономика и междунар. отношения.* — 2004. — № 4. — С. 54–56.
54. *Рашковский Е.* Япония: цивилизационные парадоксы // *Мировая экономика и междунар. отношения.* — 2005. — № 3. — С. 64–70.
55. *Религии мира: Учеб. пособие /* Под ред. М. М. Шахнович. — СПб., 2006.
56. *Религиозные традиции мира: В 2 т.: Пер. с англ.* — М.: КРОН-ПРЕСС, 1996. — 576 с.
57. *Релігієзнавство: Навч. посіб. /* За ред. проф. В. Л. Петрушенка і О. П. Петрушенка. — Львів: Новий світ, 2006.
58. *Савельева М. Ю.* Лекции по мифологии культуры. — К.: Паран, 2003. — 272 с.
59. *Семенова М.* Быт и верования древних славян. — СПб.: Азбука, 2000. — 560 с.
60. *Торчинов Е. А.* Даосизм. “Дао де цзин”. — СПб.: Петербург. востоковедение, 1999. — 288 с.
61. *Українська культура в європейському контексті/* Ю. П. Богуцький, В. П. Андрущенко, Ж. О. Безвершук, Л. М. Новохатько; За ред. Ю. П. Богуцького. — К.: Знання, 2007. — 679 с.
62. *Феномен української культури: методологічні засади осмислення /* Ред. В. Шинкарук, Є. Бистрицький. — К.: Фенікс, 1996. — 478 с.
63. *Хрестоматія по культурології: Учеб. пособие /* Ред. Г. В. Драч. — Ростов н/Д: Феникс, 2004. — 624 с.
64. *Хижняк І. А.* Патронована культура та культурна демократія у США = Культурні процеси в американському соціумі періоду індустріальної та постіндустріальної трансформацій. — К., 2001. — 448 с.
65. *Храплива-Щур Л., Турко Я.* Українські народні звичаї в теперішньому побуті. — К., 1993. — 76 с.
66. *Шевнюк О. Л.* Культурологія: Навч. посіб. — 3-тє вид., стер. — К.: Знання, 2007. — 353 с.
67. *Шейко В. М.* Історія української культури: Монографія. — Харків, 2001. — 400 с.
68. *Шилов Ю. О.* Джерела витоків української етнокультури XIX тис. до н. е. — II тис. н. е. — 2-ге вид. — К.: Аратта, 2002. — 271 с.

69. *Шубин В., Прокопенко Л.* Африканский ренессанс: концепция или лозунг // *Азия и Африка сегодня.* — 2002. — № 3. — С. 10–11.
70. *Энциклопедический словарь по культурологии.* — М.: Центр, 1997. — 478 с.
71. *Яроцький П. Л.* Релігієзнавство. Навч. посіб. — К.: Кондор, 2004.
72. *Ятченко В. Ф.* Історія духовної культури українського етносу: Навч. посіб. — Ч. 1: Давня українська культура. — К.: Міленіум, 2004.

Література з інтернету

1. *Культурология XX век: Энциклопедия: В 2 т. /* Сост. С. Я. Левит. — СПб.: Университет. кн., 1998. <http://psylib.org.ua/books/levit01/index.htm>
2. *Кураев А.* Буддизм и христианство // Сатанизм для интеллигенции. — Т. I. — Ч. 4. — М., 1997. <http://bo-ok.ru/lib/religion/kuraev01.rar>
3. *Поликарпов В. С.* Лекции по культурологии. — М.: Гардарика; Экспертное бюро, 1997. — 344 с. http://www.elib.org.ua/culture/ua_readme.php?subaction=showfull&id=1167910406&archive=&start_from=&ucat=20&
4. *Руднев В. П.* Словарь культуры XX века. — М.: Аграф, 1997. — 384 с. <http://ru.philosophy.kiev.ua/edu/ref/rudnev/index.htm>
5. *Торчинов Е. А.* Религии мира: опыт запредельного (трансперсональные состояния и психотехника) — СПб., 1997. psylib.org.ua/books/torch01/index.htm
6. *Энциклопедия обрядов и обычаев.* — СПб.: РЕСПЕКС, 1996. — 560 с. http://www.history.krsu.edu.kg/index.php?option=com_remository&Itemid=31&func=fileinfo&filecatid=33&parent=category
7. *Элиаде М.* Религии Австралии: Пер с англ. — СПб., 1998. <http://www.krotov.info/spravki/persons/20person/1907aeliade.htm>

Додаткова

1. *Абрамович С., Тілло М., Чікарькова М.* Релігієзнавство: Підручник. — К., 2004.
2. *Абаев Н. В.* Чань-буддизм и культурно-психологические традиции в средневековом Китае. — Новосибирск: Наука, 1989.

3. Агаджанян А. С. Буддийский путь в XX веке. Религиозные ценности и современная история стран тхеравады. — М.: Наука, 1993.
4. Арабаджян А. З. Истоки духовности: Религия и атеизм. — М., 1993.
5. Белл Д. Культурные противоречия капитализма (Фрагмент из книги) // Этическая мысль: Науч.-публицист. чтения. — М., 1990. — С. 243-258.
6. Бердяев Н. Воля к жизни и воля к культуре // Бердяев Н. А. Смысл истории. — М., 1990.
7. Бодак В. Релігійна обрядовість в її соціальних реаліях: Монографія. — К., 2000.
8. Бонгард-Левин Г. М. Древнеиндийская цивилизация: Философия, наука, религия. — М., 1980.
9. Бэшем Л. Чудо, которым была Индия. — М., 1977.
10. Будда. Истории о перерождениях: Пер. с пали. — М., 1991.
11. Васильев Л. С. Культы, религии, традиции в Китае. — М.: Наука, 1970.
12. Вебер М. Теория ступеней и направлений религиозного восприятия мира // Работы М. Вебера по социологии религии и культуре. — Вып. 1. — М., 1991.
13. Вовк С. Даосизм: вчення і світогляд. — Чернівці: Прут, 2003.
14. Волков Ю. Г., Поликарпов В. С. Человек: Энциклопед. слов. — М., 1999.
15. Доусон К. Г. Религия и культура. — СПб., 2001.
16. Духовная культура Китая: Энциклопедия: В 5 т. — Т. 2: Мифология. Религия. — М.: Восточ. лит., 2006.
17. Игнатенко А. Л. В поисках счастья. — М., 1989.
18. Идрис Шах. Суфизм. — М., 1994.
19. Иллюстрированная история религий: В 2 т. — М., 1992.
20. Ильченко В. И., Шелото В. М. Феномен сакрального в историко-культурном пространстве. — К., 2002.
21. Ислам: Энциклопедический словарь. — М.: Наука, 1991.
22. Ислам. Историографические очерки. — М.: Наука, 1991.
23. Капра Ф. Дао физики: Исследование параллелей между современной физикой и мистицизмом Востока: Пер. с англ. — СПб., 1994.
24. Кембел Дж. Герой із тисячею облич. — К., 1999.
25. Кинелев В. Г., Миронов В. Б. Образование, воспитание, культура в истории цивилизации. — М.: ВЛАДОС, 1998.
26. Китайские социальные утопии. — М.: Наука, 1987. — 312 с.
27. Колесницкий Н. Ф. "Священная Римская империя": притязания и действительность. — М.: Наука, 1977.
28. Корнев В. И. Буддизм и его роль в общественной жизни стран Азии. — М.: Наука, 1983.
29. Крывелев И. История религии: В 2 т. — М., 1985.
30. Крымский С. Б., Парахонский Б. А. Эпистемология культуры. — К., 1993.
31. Куликов Ц. С. Китайцы о себе. — М., 1988.
32. Кураев А. Традиция. Догмат. Обряд. — М., 1995.
33. Кюнз Г. Религия на переломе эпох // Иностран. лит. — 1990. — № 11.
34. Леви-Стросс К. Структурная антропология. — М., 1983.
35. Лернер Макс. Развитие цивилизации в Америке: В 2 т.: Пер. с англ. — М.: Радуга, 1992.
36. Майкапар А. Новый Завет в искусстве. Очерки иконографии западного искусства. — М.: КРОНИ-ПРЕСС, 1998.
37. Малявин В. В. Чжуан-Цзы. — М.: Наука, 1985.
38. Махабхарата: Пер. с санскрита. — М.: Наука, 1990.
39. Мечковская Н. Б. Язык и религия. — М., 1998.
40. Мириманов В. Искусство и миф. Центральный образ картины мира. — М.: Согласие, 1997.
41. Мифы народов мира: Энциклопедия: В 2 т. — М.: Сов. энцикл., 1991.
42. Мещеряков А. Н. Древняя Япония: культура и текст. — М., 1991.
43. Народы и религии мира: Энциклопедия / Гл. ред. В. А. Тишков. — М., 1998.
44. Овчинников В. Сакура и дуб. — Минск, 1987.
45. Овчинников В. Своими глазами. Страницы путевых дневников. — М., 1989.
46. Окакура Какудзо. Книга чая: Японская гармония искусства, культуры и незатейливой жизни. — М.: Итиль, 1992.
47. Павленко Ю. В. Історія світової цивілізації. Соціокультурний розвиток людства. — К.: Либідь, 1996.
48. Пронников В. А., Ладанов И. Д. Японцы (этнопсихологические очерки). — М., 1996.
49. Религии Китая: Хрестоматия. — СПб., Евразия, 2001.

50. *Радин П.* Трикстер. Исследование мифов североамериканских индейцев с комментариями К. Г. Юнга и К. К. Кереньи: Пер. с англ. — СПб., 1999.
51. *Свобода совести, вероисповедания и религиозных организаций:* Сб. док. — К., 1996.
52. *Скрипник А. П.* Христианская концепция зла // Этическая мысль: Науч.-публицист. чтения. — М., 1992.
53. *Сорокин П.* Человек. Цивилизация. Общество. — М.: Республика, 1991.
54. *Сравнительное изучение цивилизаций:* Хрестоматия: Учеб. пособие / Сост Б. С. Ерасов. — М.: Аспект-Пресс, 1998. — 556 с.
55. *Тацит К.* Сочинения: В 2 т. — СПб., Наука, 1993.
56. *Тейлор Э.* Первобытная культура. — М., 1980.
57. *Токарев С. А.* Ранние формы религии. — М., 1990.
58. *Тэнисе А.* Культура и религия: Пер. с рум. — М., 1977.
59. *Федорів Ю.* Історія церкви в Україні. — Торонто, 1990.
60. *Филипович Л.* Етнологія релігії. — К., 2000.
61. *Франк С. Л.* Истина как путь и жизнь (осуществление веры) // *Франк С. Л.* Духовные основы общества. — М.: Республика, 1992. — С. 347–404.
62. *Фрейд З.* Психоанализ. Религия. Культура. — М., 1982.
63. *Фурдуй Р. С., Швайдак Ю. М.* Прелесть тайны. — К.: Лыбидь, 1992.
64. *Хайдеггер М.* Время и бытие // Из диалога о языке между японцем и спрашивающим. — М.: Республика, 1993. — 273–302 с.
65. *Хоруженко К. М.* Культурология: Энциклопед. слов. — Ростов н/Д: Феникс, 1997.
66. *Христианство:* Словарь / Под общ. ред. Л. Н. Митрохина и др. — М.: Республика, 1994.
67. *Христианство и индуизм* / Б. П. Вышеславцев, В. В. Зеньковский, И. М. Концевич и др. — М., 1992.
68. *Христос и культура:* Избр. тр. Ричарда Нибура и Райнхольда Нибура: Пер. с англ. — М.: 1996.
69. *Хэрн Л.* Душа Японии. — М., 1997.
70. *Элиаде М.* Шаманизм: Архаические техники экстаза: Пер. с фр. — М., 1999.
71. *Юнг К. Г.* Архетип и символ. — М., 1991.
72. *Эйзенштадт. III.* Революция и преобразование общества. Сравнительное изучение цивилизаций. — М.: Аспект-Пресс, 1999.
73. *Элиаде М.* Трактат по истории религий: В 2 т.: Пер. с фр. — СПб., 1995.
74. *Яковлев Е. Г.* Искусство и мировые религии. — М., 1985.
75. *Яковец Ю. В.* Глобализация и взаимодействие цивилизаций. — М., 2001.
76. *Ясперс К.* Смысл и назначение истории: Пер. с нем. — М.: Политиздат, 1991.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Культура та духовно-релігійні традиції країн світу”	5
Зміст дисципліни “Культура та духовно-релігійні традиції країн світу”	6
Питання для самоконтролю	12
Теми контрольних робіт.....	15
Список літератури.....	17

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *О. М. Коваленко*
Комп’ютерне верстання *Н. М. Музиченко*

Зам. № ВКЦ-4388

Формат 60×84/₁₆. Папір офсетний.
Друк ротатійний трафаретний. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП “Видавничий дім “Персонал”
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008 р.*